

JUOMISEN JIN JA JUOMATTOMUUDEN JANG ELI YHTYVÄTKÖ VASTAKOHDAT?

PERTTI HEMÁNUS

Sattuma korjasi satoa: luin peräkkäin Tuula-Liina Variksen kirjan Kilpikonna ja olkimarsalkka sekä Risto Kuisman teoksen Takaisin terve elämä. Edellisessä tekijä kuvaa ex-avio-miestään Pentti Saarikoskea hänen juomis- taan salailematta mutta sitä myöskään morali- soimatta. Jälkimmäisen aiheena on kirjoitta- jan toteuttama projekti, täydellinen irtipääse- minen alkoholista, tupakasta sekä psyyken ja muista lääkkeistä, lähes 50 kilon ylipainon tipauttaminen vuodessa ja himokuntoilijaksi ryhtyminen.

Saarikoski ja Kuisma tuskin missään elä- mänvaiheessa tapasivat. Jos he olisivat osu- neet samaan ravintolapöytään, olisiko heillä ollut yhteistä keskusteltavaa?

Monet asiat henkilökohtaisesta taustasta alkaen erottavat nuo kaksi miestä toisistaan. Saarikoski oli syntynyt pikkuporvarillisissa oloissa, saanut valkolakkinsa 16-vuotiaana ja opiskellut yliopistossa tutkintoa kuitenkin suorittamatta. Kuisma taas on syntynyt köy- hään monilapsiseen perheeseen, joutunut työelämään heti kansakoulun jälkeen 13-vuo- tiaana, suorittanut yksityisesti nopsaan tahi- tiin keskikoulun ja lukion sekä edelleen työn ohessa kolmessa vuodessa oikeustieteen kan- didaatiin tutkinnon. Hänen kirjansa luettuani olen vakuuttunut siitä, että hänet vielä näh- dään myös väittelijänä, mistä hankkeesta on lehtiin tihkunut ennakkotietoja.

Saarikosken ja Kuisman suhde alkoholiin on periaatteessa hyvin erilainen. Edellisen kirjeestä Tuula-Liinalle löytyi mm. seuraava kohta: ”Silloin kun on juonut niin kauan kuin minä, juo siksi, ettei tule toimeen ilman, mut-

ta mistä se alkoi? Kun olin ensimmäisen ker- ran maistanut viinaa, tiesin heti, että minusta tulisi alkoholisti –.” Hiukan ennen kuole- maansa Saarikoski tuli käymään ex-vaimonsa uuden perheen luona, ja fyysisesti loppuun palaneena hän sanoo apeasti Tuula-Liinalle, että hänen täytyisi lopettaa tupakanpoltto. Entä juominen? ex-vaimo kysyi. ”Sitä minä en lopeta ikinä. Kaikista entisistä alkoholisteista tulee vanhoja ämmiä”, Saarikoski vastasi.

Entä Kuisma? Hän kertoi lapsena vammo- neensa, että ei koskaan maistaisi pisaraakaan viinaa. Päätös ei tietenkään pitänyt aikuiselä- män arjessa. Tulkitsen Kuisman tekstiä vain jonkin verran vapaasti siten, että koska hän halusi olla paras kaikessa ja siis myös ay-joh- tajana, hänen täytyi olla paras sielläkin, missä lasia kalistellaan: juoda paljon mutta ilman haittoja. Tämähän on perinteisesti ollut yksi alkoholia käyttävien suomalaisten miesten ihanteista. Mutta kun Kuisman eteen vihdoin tuli eräänlainen totuuden hetki, hän ei pelän- nyt, että hänestä lopetettuaan tulisi vanha ämmä. Hänen täysraittiuttaan ilman yhtään retkahdusta on nyt kestänyt viisi vuotta, ja hän on itse vakuuttunut siitä, että tilanne jää pysyväksi.

Siinä vain muutama ero.

NARSISMIA JA OMNIPOSENSIA

Saarikosken ja Kuisman välillä on myös yh- distäviä tekijöitä. Aivan epäolennainen ei ehkä ole se, että kummankin isällä oli alkoholi- ongelma, tuurijuopolla Simo Saarikoskella

ilmeisesti lievempi kuin Martti Kuismalla.

Ei vain Kuisma jo ennen lopullista ratkaisuaan, vaan myös Saarikoski toki tiedosti runsaan juomisen synnyttämät terveys- ja muut ongelmat. Kummallakin oli raittiuskauasia, Kuismalla ilmeisesti paljon pitempiä kuin Saarikoskella. Tuula-Liina Varis kertoo jälkimmäisen raittiuskausista yhtä lakonisesti kuin runoilijan viimeinen vaimo Mia Berner on ne maininnut. Sen kuitenkin saamme tietää, että raittiina periodeinaan Saarikoski oli alakuloinen ja puhumaton.

Mielestäni tärkein noiden kahden miehen yhteinen piirre on suuret kyvyt, tietoisuus niistä ja polttava kunnianhimo. Ei varmaan ole sattuma, että Tuula-Liina parikin kertaa mainitsee ex-miehensä ihailleen yli kaiken loistavaa älykkyyttä – sitä jonka hän tunnisti mm. Urho Kekkosesta – ja katsoeen, että loistavan älykäs ihminen saa tehdä mitä tahansa.

Oliko Saarikoski ylimitoitettun narsistinen, itsensä omnipotentiksi tunteva? Saattoi olla. Nuoruudenmuistoni viittaavat siihen, että hän suhtautui ylimielisesti kaikkiin, jotka ravintolassa jotenkin sattumalta joutuivat samaan pöytään hänen kanssaan, mutta en ole vakuutunut noiden muistikuvien todistusvoimasta. Tuula-Liina samoin kuin eräät muutkin runoilijasta kirjoittaneet korostavat tämän ujoutta etenkin nuoruusvuosina, ujoutta joka vaati alkoholia nimenomaan julkisten esiintymisten edellä ja yleensä sosiaalisissa tilanteissa. Paljonko se selittää hänen alkoholin käyttöönsä, jää avoimeksi. Särötön ei Saarikosken koettu omnipotenssi ollut, sen todistaa seuraava sitaatti noin 30-vuotiaalta runoilijalta: ”Tuleeko minusta vielä? Minusta tuntuu usein, että olen saavuttanut suorituskykyini rajan, se on niinkuin urheilijalla, tulokset eivät parane enää.” Muista lähteistä olen lkenut Saarikosken viimeisinä vuosinaan kantaneen huolta siitä, että hänen käänöksistään saatetaan hänen kuolemansa jälkeen löytää huolimattomuus- ja muita virheitä.

Jos noista kahdesta miehestä pitäisi valita se, jonka narsismi on ylimitoitetumpi ja omni-

potenssin tunne vahvempi, saattaisin valita Kuisman. Jos otan riskin ja ryhdyn harrastelijamaisesti psykologisoimaan asioita, selitän osan Kuisman ylipursuavasta itsetunnosta hänen taustallaan. En ehkä tekisi sitä, ellen tuntisi muitakin, jotka ovat pelkän vanhan kansakoulun pohjalta pisintä ja vaativinta tietä kulkien kohonneet näkyviin tehtäviin, esim. akateemisen virkahierarkian huipulle. Totta kai he ymmärtävät olevansa kaikkia muita parempia, sillä kaikki muut ovat päässeet asemiinsa helpommalla. Erno Paasilinnan mukaan ainoa oikea oppinut on itseoppi-

nut, muut ovat opetettuja. Ja tietenkin Kuisman huikea itsetunto liittyy myös siihen, että hän pystyi kuin pystyikin viemään läpi alussa kuvaamani kuntoutusprojektin. Se ei osoittautunut Sisäfyksen työksi, vaikka se ”normaalista” monen yhtäikäisen riippuvuusongelman sitomasta aluksi sil- tä näyttäisi. Kuisma kertoo ohimennen, miten pieni on niiden prosenttiosuus, jotka edes hänen läpikäymässään ja ihailemassaan myllyhoidossa saavuttavat pysyvemmän raittiuden. Nuo pienet luvut korostavat Kuisman oman saavutuksen arvoa.

ALKOHOLIN AVULLA JAKSAMINEN

Tässä kohden minun on kerrottava, että yritän puheissani ja kirjoituksissani välttää sanaa alkoholisti kahdesta syystä: ensiksi se on käsitteellisesti epäselvä ja toiseksi siihen liittyy vastenmielinen moralisoiva ja leimaava sivumerkitys. Joskus minun kuitenkin on päästettävä ilmoille tuo paha sana.

Toivottavasti moni vielä muistaa Klaus Weckrothin teorian, jonka mukaan olennaista alkoholistin tunnistamiselle ei ole hänen juomisensa määrä vaan se, mikä asema juomisella on hänen elämäntilanteessaan. Alkoholistiksi sopii sen mukaan kutsua esim. eläkeläistä, jolle päivittäinen kahden keskiolutpullon ostaminen, niiden ihaileminen valoa vasten, piilottaminen joksikin aikaa ja nautiskeleva juominen on hänen elämänsä sisältö. Alkoho-

listiksi sen sijaan ei sovi kutsua esim. luovan tai muuten vaativan työn tekijää, jonka ehkä hyvinkin runsas juominen on alistettu jollekin hierarkkisesti ylemmälle päämäärälle, kuten ponnistelujen kestämiselle, työn laadun maksimoimiselle yms. Päihdehuoltotyötä tekevät ovat minulle vahvistaneet, että ajatus alkoholin avulla jaksamisesta on jossakin tapauksessa paikkansapitävä.

Saarikoskeen tämä sopii. Hänhän jaksoi, tosin "vain" vajaat 46-vuotiaaksi, mutta se ei liene olennaista. Hän jää suomalaisen kirjallisuuden historiaan runoilijana ja kääntäjänä, jonka suoritukset suuresti ylittävät monen häntä paljon vähemmän juoneen runoilijan ja kääntäjän tason. Ei ole kovinkaan kiinnostavaa kysyä, olisiko Saarikoski saanut aikaan vielä enemmän ja parempaa, jos hän olisi juonut vähemmän; luotettavaa vastausta emme voi saada. Sen sijaan kiinnostavaa on muistaa, että hän kirjoitti ihaillun kolme runokokoelmaa käsittävän Tiarnia- eli tanssisarjan viimeisinä vuosinaan, jolloin tuho varmaan kaiken aikaa eteni hänen elimistössään.

Eräät Saarikosken elämäntapojen piirteet tukevat tulkintaani Weckrothin teoriasta. Saatuaan jo varsin nuorena vakavia epilepsia- ja muita sairauskohtauksia hän alkoi karttaa väkeviä juomia ja siirtyi viineihin ja olueen. Mutta niin kauan kuin hänellä oli koskenkorvakausi, hän Tuula-Liinan puolivakavan arvi- on mukaan pysyi hengissä hänen eli siis vaimon suunnitteleman Holy Breakfastin, terveellisen aamupalan ansiosta: hunajavettä, kaksi vatkattua kananmunaa, joihin on lisätty kahdesta appelsiinista puristettu mehu, lasi piimää, kullhollinen lihalientä, mukillinen kaakaota, kalanmaksajäätä, B- ja C-vitamiinia, rautaa, proteiinitabletteja... Muistan Mia Bernerin kertoneen samantyyppisistä resepteistä, jotka liittyivät Saarikosken viimeisiin vuosiin.

Entä Kuisma sitten? Riippuvuusvuosistaan hän kertoo verraten vähän, irtipääsemisistään sitäkin enemmän. Krapulansa hän sanoo hoitaneensa nukkumalla, mutta alkoholin aiheuttamista syylisyy- ja ahdistustiloista hän

antaa riipaisevan kuvan. Toisaalta hän ohimennen luonnehtii silloista alkoholiongelmansa verraten lieväasteiseksi tuurijuoppoudeksi, mihin on helppo uskoa, kun muistaa hänen hoitaneen kaiken aikaa vaativan työnsä ay-johtajana; se on hyvin toisentyypinen ja ratkaisevan paljon sosiaalisempi rooli kuin runoilijan ja kääntäjän. Näyttää luontealta ajatella, että Kuismakin kesti niin kauan kuin kesti osaksi myös alkoholin avulla. Samalla voi spekuloida, että hän ei varmaan ns. subjektiivisesti kokenut asiaa noin, kun taas Saarikoski saattoi kokea sen juuri siten.

MISSÄ PIILEVÄT VAPAAT POSITIIVISET VALINNAT?

Näin pitkälle ehdittyäni minun on otettava avuksi Martti Lindqvist. Muistikuvani hänen erinomaisesta artikkelistaan osoittautuvat oikeiksi, kun lehti kirjaston varastosta löytyy. Puheenvuoron nimi on Onko tosi elämässä viinan maku? Elämänarvot ja alkoholi, ja se on julkaistu Alkoholipolitiikka-lehdessä 1/1985.

Miltei aluksi Lindqvist kirjoitti: "Ihmisen suhde pulloon on kärjistynyt kuva hänen suhteestaan elämäänsä. Näennäisesti vastakkaisina ääriarvoina olevat pakko juomiseen ja pakko juomattomuuteen kohtaavat lopulta toisensa. Ne heijastavat mekanisoitunutta, mielikuvituksetonta ja vaihtoehtotonta elämää." Mieleen tulevat kiinalaisen ajatteluperinteen Jin ja Jang, vastakohtien yhtyminen.

Lindqvist totesi myös, että hän ei ole löytänyt yhtään vakuuttavaa määritelmää raittiudelle. Käytännössä raittius aina määritetty vastakohtansa eli siis vastustajansa kautta. Puheet "terveestä ja luonnollisesta elämäntavasta" sortuvat sekä ylimalkaisuuteensa että kätkeänsä piiloviesteihin. On kahdenlaisia raittiita, kirjoittaja jatkoi. Ihminen voi tehdä itselleen "oikean", vapaaehtoisen valinnan raittiuden puolesta siksi, että hän kokee voitavansa sillä tavoin parhaiten ilmaista itseään, kasvaa yksilönä ja toteuttaa tarkoituksiaan.

Lindqvist sanoi kuvittelevansa, että tällainen raitis ei tavallisesti pidä melua ratkaisustaan, koska se on luonnollinen osa hänen persoonallisuuttaan. ”Toiseksi on ihmisiä, joiden on ’pakko’ olla raittiita. Entiset alkoholistit lie-nevät heistä suurin ryhmä. Tällöin on kysymys niistä välttämättömyyksistä (ei siis vapaista, ’positiivisista’ valinnoista), joiden rajoissa hyvää elämää on rakennettava.”

Lindqvistin jaottelu on sinänsä mitä hyödyllisin. Kuitenkin haluan täydentää sitä yhdellä näkökohdalla, jota en ole oppinut kirjoista vaan niin sanotusti suoraan elämästä eräiden henkilöiden kanssa keskustellessani. On ikänsä alkoholin suhteen absolutisteina pysyttäytyneitä ja myös absolutisteiksi kohtuuskäytön, ei välttämättä ongelmajuomisen jälkeen ryhtyneitä, jotka sanovat pelkäävänsä suuresti alkoholisoitumisen riskiä. Pelon syyksi he mainitsevat geneettisen tai sosiaalisen perimänsä tai molemmat perimät yhdessä. Tässä kohden katse tietysti kääntyy alkoholi-ongelmaisten poikiin ja tyttäriin.

Mahtaisiko Lindqvist luokitella Kuisman ”pakkoraittiiksi”, jolle ilmeisesti – näin edellistä tulkitsen – on luontevaa ”pitää melua ratkaisustaan”? Kuisma itse kertoo alkusaanoissaan, että jo vajaan puolen vuoden raittisuuden jälkeen ja suuren elämänmuutoksensa keskellä hän suunnitteli kirjoittavansa tästä aiheesta kirjan. Se ”voisi auttaa muita ihmisiä palaamaan samalla tavoin takaisin terveeseen elämään”. Hän kuitenkin lykkäsi ideansa toteuttamista neljällä vuodella ennen muuta siksi, että hän ehti saada varmuuden muutosten pysyvyydestä ja että myös aika antoi tarinalle riittävän syvyyden. Sivumennen sanoen lykkääminen oli varmaan oikea ratkaisu. Mutta peruskysymys tässä yhteydessä on, oliko halu auttaa muita ihmisiä – halu jonka vilpittömyyttä minulla ei ole aihetta epäillä – kirjoittamisen ainoa motiivi? Miksi ei suuren elämänmuutoksen kokenut voisi siitä kertomalla myös korostaa itseään niin kuin uskoon tulleetkin tekevät? Onko se sen kummempaa kuin runsaasti mutta mielestään hallitusti juovien rehvastelut à la Winston Churchill:

Olen elämäni aikana kuluttanut enemmän viskiä kuin viski minua?

Yhä Lindqvististä: hänen yli kymmenen vuoden takainen tekstinsä tuntuu eilen kirjoitetulta. ”Raittiusihmisissä (ainakin useissa heistä) minua epäilyttää eniten ’alkoholikeskeisen maailmankuvan’ rakentaminen. Koska viina ei ole puhdas itseisarvo eikä epäarvo (kuten ei raittiuskaan), tällainen maailmankuva on valheellinen ja tarkoituksenmukaisuussyihin perustuva.” On ilo sanoa, että Kuismaa ei voida pitää erityisenä alkoholikeskeisen maailmankuvan ilmentäjänä. Se, mitä ex-vaimo Saarikosken mentaalista maailmasta paljastaa, sointuu muutettavat muuttaen yhteen sen kanssa, mitä Kuisma paljastaa omastaan: kummankin keskeinen arvo on suorituskyky, ja senhän olen edellä jo sanonutkin.

Kuisma toisin kuin Saarikoski katsoo suorituskykynsä maksimoimisen edellytykseksi sovinnaisessa mielessä äärimmäisen terveen elämän. Tästä Lindqvistillä oli terävää sanottavaa: ”Meillä on laajasti levitetty hyvin yksipuolista ja yksinkertaistavaa terveysideologiaa, jonka mukaan jokaisen kansalaisen oma etu on maksimaalinen terveydestä huolehtiminen ja oman elämänsä pitkittäminen. Käsit-tyksen on hyvin kummallinen ja sisältää ideologisen hegemoniapyrkimyksen. Taustalla on ajatus, että hyvä elämä on samastettavissa fyysiseen terveyteen ja ajallisesti pitkään elämään. Tätä on syytä kritisoida, vaikka epäilemättä tietty terveydellinen taso useimmissa tapauksissa on edellytys hyvälle elämälle ja sairaus puolestaan merkitsee monenlaista kärsimystä sekä pakottavuutta.”

Lindqvist jatkoi: ”Terveys ei suinkaan ole ainoa itseisarvo elämässä. Kaikkina aikoina on ajateltu, että joissakin tilanteissa ihminen voi perustellusti ottaa riskejä hyvien päämäärien puolesta. Monet merkkihenkilöt, sankarit ja hyväntekijät (mm. lääkärit) ovat noudattaneet hyvin kuluttavaa elämäntapaa.”

Edellä on jo käynyt ilmi, että myös Saarikoski mm. Holy Breakfasteineen pyrki huolehtimaan terveydestään jollakin minimita-

solla, siis tasolla joka mahdollistaisi runsaan juomisen ja runsaan kunnianhimoisen työntö-
on, jotka hänellä liittyivät toisiinsa. Hansan
vuosinaan hänellä oli aina mukana kynä ja
lehtiö, johon hän kirjoitti tekstiensä ensim-
mäiset luonnokset; kovin sairaalta se ei aina-
kaan kapakassa kävisi. Totta kai terveydellä
on aivan erilainen asema Saarikosken ja
Kuisman arvohierarkiassa, mutta ero lienee
sittenkin ”vain” suhteellinen, ei absoluuttin-
nen.

EHDOttomuutta ja ARMottomuutta MUTTA
MYÖS PEHMENNYSTÄ

Herää houkutus miettiä vielä hieman konk-
reettisemmin juomisen Jiniä ja juomattomuus-
den Jangia. Paljastan yhden motiivini: toivon,
että näin saisin provokoitua Lindqvistin terä-
vämpine erottelukykyineen osallistumaan
keskusteluun.

Juovaa Saarikoskea ja raitista Kuismaa yh-
distää sama ehdottomuus heille tärkeintä ar-
voa eli omaa työtään kohtaan. Asia on jo tuttu,
joten lisään vain yhden yksityiskohdan: vasta
suuren elämänmuutoksen jälkeen Kuisma
pystyi toteuttamaan haaveensa eli jätti ay-joh-
tajan tehtävän, jonka mielekkyyttä hän eräiltä
tärkeiltä osin oli alkanut epäillä.

Ehdottomuus korreloi helposti tietynlaisen
armottomuuden kanssa. Saarikoskella se il-
meni ainakin niiden ihmisten estottomana
pilkkaisena, jotka hän arvioi itseään paljon
tyhmemmiksi. Tuula-Liinan kirjassa todistus-
voimaisimmat esimerkit koskevat runoilijan
suhdetta pastoriveljeensä ja tämän vaimoon.
Enemmän kuin se on minua järkyttänyt Kuis-
man kuvaus siitä, miten hän osallistui 53-vuo-
tiaana viinaan kuolleen miehen hautajaisiin.
Avainkohta kuului näin: ”Tämä kuolema ja
sen ympärillä käyty keskustelu [itse hautajai-
sissa] oli tragikoominen esimerkki siitä, miten
valheellisesti alkoholismiin suhtaudutaan.
Viinasta ei vainajan yhteydessä puhuttu. Ei
puhuttu, vaikka kaikki tiesivät sen totuuden.
Läheiset tekivät valtavan työn, että tuo asia ei

tulisi mitenkään esille. Salattiin sellaista,
minkä kaikki tiesivät.”

Onko valheellista, jos sosiaalisessa elämäs-
sä on tilanteita, joissa normit edellyttävät nou-
datettavan hienotunteisuutta? Eikö sen puut-
tuminen aina ja joka paikassa tekisi elämän
sietämättömäksi? Varmasti on muita tilantei-
ta, joissa tuonkin vainajan ongelmista on voitu
keskustella.

Herää myös kysymys, olisiko Kuisman mie-
lestä kaikki vastaavat tabut murrettava. Tun-
nen absolutisteja, joiden persoonallisuutta
luonnehtii armoton ilkeys ja joiden kaikki tie-
tävät aiheuttaneen paljon pahaa ympäristös-
sään. Pitäisikö se kertoa hautauspuheessa?

Fanaattisuus puolestaan korreloinee armot-
tomuuden kanssa, ellei se ole suorastaan sa-
man asian toinen puoli. Enempää Saarikos-
ken tuotannosta kuin häntä koskevista läh-
teistäkään en ole löytänyt mitään erityistä fa-
natismiin viittaavaa. Kriittinen, liberaali
kommunistihan hän oli, eräänlainen ikuinen
epäilijä. Kuisma taas mainitsee parissa koh-
den kirjaansa, että hänet on suuren elämän-
muutoksensa jälkeen leimattu fanaatikoksi,
minkä hän tietysti kiistää.

En voi ottaa kantaa Kuisman persoonalli-
suuteen, mutta hänen kirjaansa voin. Ikävä
sanoa, mutta löydän siitä fanatistien piirteitä.
Suuri elämänmuutos sinänsä ei ole sitä. Toki
senasteisesta himokuntoilusta kuin Kuisma
edustaa – mm. 13 maratonia runsaan kolmen
vuoden aikana – voidaan kysyä, eikö vähempi
riittäisi, mutta itsehän jokainen mittansa tie-
tää.

Sen sijaan kiintoisinta on, mitä löytyy konk-
retian takaa, ajattelusta. Kuisma kirjoittaa
esim., että hän käyttää kuntoiluun keskimää-
rin 2–3 tuntia vuorokaudessa, ja jatkaa: ”Niin
kiireistä ihmisistä ei maailmassa ole, joka ei
ajankäytön puolesta voi kuntoilla riittävästi.”
Vaikka hän kertoo nimenomaan toipilaana
kuntoutusvaiheessa lukeneensa erittäin pal-
jon mm. filosofiaa, häneltä ei tunnu riittävän
ymmärtämystä esim. niitä kohtaan, joiden va-
linta on mieluummin 2–3 tuntia vaateliaan
omaa ajattelua edistävän tekstin lukemista

päivittäin kuin saman ajan käyttäminen kuntoiluun.

Hurjimmilleen Kuisma yltyy kuvatessaan suhdettaan alkoholiin. Hänen mukaansa jokainen ongelmajuoja, myös ateisti, jossakin vaiheessa rukoilee syyllisyytensä ja ahdistuksensa keskellä apua Jumalalta. Kuitenkaan hän ei millään voi tietää, onko näin. Reijo Ojutkankaan ilokaasuhoitoon, Kalliolan myllyhoitoon ja AA:han hän suhtautuu täysin kriittikittömästi, ikään kuin näitä ei olisi koskaan arvosteltu eikä pettyneitä kokeilijoita olisi. Kuivilla oleva alkoholisti on hänestä miltei automaattisesti paras toisten auttaja.

Oikeudenmukaisuuden nimissä minun on muistettava, että Kuisman kirja ei ole mikään alkoholiongelman hoitomenetelmien erittelevä eikä pohdiskeleva vertailu. Kuisman omaksi hoitovariantikseen valitsema vaihtoehto tuotti hänen osaltaan sataprosenttisen tuloksen ja hyvä niin. Mutta kun hän haluaa auttaa toisia, hänen olisi hyvä korostaa kaikkien vaihtoehtojen suhteellisuutta.

Niin Saarikosken kuin Kuisman kuvassa on myös pehmentäviä piirteitä. Runoilijan ikui-
nen epäily – mitä raskain osa – tuskin hiipuu,

mutta saa täydennyksekseen eräänlaista uskonnollista etsintää, olkoonkin että se ex-vai-
mon kirjassa niin kuin muissakin lähteissä jää varsin kasvottomaksi. Jos hän olisi elämänsä lopulla liittynyt kirkkoon, se olisi ollut ortodoksinen kirkko, hän sanoo. Kirkkoon kuulumattomanakin hänet voitiin haudata Valamoon.

Hiukan samantapaista etsintää voi kaivella esiin Kuisman teoksen rivien välistä. Konkreettisempaa on, että hän suuressa minusta täyteen asketismiin tähtäävässä elämänmuutoksessaan tekee jokusen pikku kompromissin. Kahvin juonnin hän lopettaa ja korvaa sen teellä, mutta koska tee ei sovi hänelle, hän palaa kahvin suurkuluttajaksi. Vähäsuolaisen ruoan hän mainitsee vain aivan ohimennen ja hyvä niin; hyvä siksi että onhan meitä, jotka suolan vaaroja epäilemättä koemme kyllin suolaisen ruoan olevan yksi elämänilon lähteitä. Ajattelun tasolla Kuisma myöntää kohtuullisen alkoholin käytön sopivan joillekuille.

Niinhän se sopii. Saarikosken Jinin ja Kuisman Jangin välissä täytyy olla kolmas vaihtoehto, ja onneksi myös on.